

Nr 2

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1969/70 inom justitiedepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

(3:e avd.)

DRIFTBUDGETEN

Andra huvudtiteln

Justitiedepartementet m. m.

1. Statsrådsberedningen m. fl. anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts i propositionen nr 1, bilaga 4, framlagda förslag (punkterna A 1—A 9, s. 4—11 i utdrag av statsrådsprotokollet över justitieärenden för den 3 januari 1969) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Statsrådsberedningen* ett förslagsanslag av 2 417 000 kr.,

2. till *Justitiedepartementet* ett förslagsanslag av 10 047 000 kr.,

3. till *Svensk författningssamling* ett förslagsanslag av 600 000 kr.,

4. till *Justitiekanslern* ett förslagsanslag av 794 000 kr.,

5. till *Lagberedningen* ett reservationsanslag av 722 000 kr.,

6. till *Fideikommissnämnden* ett reservationsanslag av 131 000 kr.,

7. till *Ombuden för tillsyn av tryckta skrifter* ett förslagsanslag av 50 000 kr.,

8. till *Kommittéer m. m.* ett reservationsanslag av 8 200 000 kr.,

9. till *Centralnämnden för fastighetsdata* ett reservationsanslag av 5 000 000 kr.

2. **Efterutbildning inom justitiedepartementets verksamhetsområde.** Kungl. Maj:t har (punkten A 10, s. 11) föreslagit riksdagen att under nämnda anslagsrubrik för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 500 000 kr.

Utskottet har i detta sammanhang behandlat

dels de likalydande motionerna I: 68 av herr Tistad och II: 78 av herr Andersson i Örebro m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte giva till känna vad i motionerna anförts beträffande anslaget under andra huvudtiteln punkt A 10 Efterutbildning inom justitiedepartementets verksamhetsområde,

dels de likalydande motionerna I: 565 av fröken Pehrsson och II: 633 av fru Jonäng vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att utbildningskurser för medlare anordnas.

Utskottet. Anledning till erinran mot *medelsberäkningen* föreligger inte. Kungl. Maj:ts förslag tillstyrks därför.

Utskottet har i fråga om bidrag till *nämndemannaföreningarnas verksamhet* inte funnit skäl att frångå sin till 1967 års riksdag redovisade och år 1968 åberopade inställning. Anledning föreligger inte till någon riksdagens åtgärd. Motionerna I: 68 och II: 78 avstyrks.

I motionerna I: 565 och II: 633 förordas en riksdagens åtgärd i syfte att få till stånd *utbildning för medlare i äktenskapstvister*. De kategorier medlare som enligt motionärerna skulle komma i fråga är präst i församling av svenska kyrkan, vigselförrättare inom annat trossamfund eller borgerlig medlare. Rätten kan även i vissa fall på makes begäran utse särskild medlare.

I propositionen 1968: 136, där de från och med den 1 juli 1969 gällande reglerna om medling lades fram, ställdes i utsikt en mer genomgripande revision av äktenskapslagstiftningen. Departementschefen (prop. 1968: 136, s. 88) förklarade sig inte främmande för tanken att anlitandet av medling i en framtid bör bli helt frivilligt. En sådan medling kunde vara ett effektivare familjepolitiskt instrument än den nuvarande som i huvudsak är knuten till processer i skilsmässomål. Första lagutskottet delade dessa tankegångar (1LU 1968: 49, s. 59).

Borgerlig medlare förordnas enligt nämnda regler av rätten efter kommunens beslut eller om behov därav annars föreligger. Ersättning betalas av kommunen enligt regler som Kungl. Maj:t fastställer. Statsbidrag till verksamheten kommer att utgå efter i princip samma grunder som gäller för familjerådgivningen enligt bestämmelser som övervägs inom justitie- och finansdepartementen.

Motioner till 1968 års riksdag om kursverksamhet för borgerliga medlare föranledde ingen riksdagens åtgärd (1LU 1968: 49, s. 58—59) under hän-

visning till att 1967 års riksdag hos Kungl. Maj:t begärt prövning av frågan om utbildning av denna kategori av medlare. Lagutskottet delade dock motionärernas åsikt om behovet av handledning och kursverksamhet, en åsikt till vilken även statsutskottet kan ansluta sig. Mot bakgrund av det anförda kan utskottet dock inte förorda något riksdagens initiativ enligt motionsyrkandet. Frågan torde för statens del böra anstå i avvaktan på kommande avgöranden om medlingsverksamhetens organisatoriska uppbyggnad och vid en eventuellt ändrad inriktning tas upp i annat anslagssammanhang. Utskottet avstyrker motionerna I: 565 och II: 633.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Efterutbildning inom justitiedepartementets verksamhetsområde* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 500 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 68 och II: 78,
3. att riksdagen avslår motionerna I: 565 och II: 633.

3. **Extra utgifter.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt A 11, s. 11) och hemställer

att riksdagen till *Extra utgifter* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 495 000 kr.

Polisväsendet

4. **Rikspolisstyrelsen.** Kungl. Maj:t har (punkten B 1, s. 14—18) föreslagit riksdagen att till Rikspolisstyrelsen för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 37 850 000 kr., varav 3 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen II: 6 av herr Bergman vari föreslagits att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om åtgärder i syfte att bevara och förstärka rikspolisstyrelsens medborgerliga förankring,

dels de likalydande motionerna I: 533 av herr Ernulf och II: 646 av herr Mundebo vari hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning om polisenämndernas verksamhet,

dels de likalydande motionerna I: 579 av herr Strandberg och II: 668 av herr Thylén m. fl. vari hemställts att riksdagen a) måtte besluta inrätta en tjänst som reseinspektör med placering hos rikspolisstyrelsen, b) i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att till Rikspolisstyrelsen för budgetåret

†1 *Bihang till riksdagens protokoll 1969. 6 saml. Nr 2*

1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 37 890 000 kr., varav 3 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet. Mot den i statsrådsprotokollet redovisade *medelsberäkningen* i och för sig har inte funnits anledning till erinran. Då utskottet inte bedömt grunden för den anslagsökning som förordats i motionerna I: 579 och II: 668 ha sådan prioritet att skäl finns att frångå Kungl. Maj:ts förslag tillstyrker utskottet detta och avstyrker motionerna.

Förslaget i motionen II: 6 om åtgärder för att bevara och förstärka *rikspolisstyrelsens medborgerliga förankring* utgår enligt utskottets mening helt från de riktlinjer som antagits av 1962 och 1964 års riksdagar (prop. 1962: 48, SU 183, prop. 1964: 100, SU 114).

Varken i motionen eller eljest har förts fram att dessa riktlinjer, som de angivits i gällande instruktion för rikspolisstyrelsen eller på annat sätt, skulle ha frångåtts. Utskottet vill ändock stryka under vikten av att den grundläggande princip som kommit till uttryck i styrelsens organisation och givna befogenheter inte löper risk att innehållsmässigt tunnast ut genom en beslutsprocess som får ett alltmer tekniskt och splittrat innehåll.

Utskottet anser som motionären att ett statsmakternas konkreta uttryck för att antagna riktlinjer fortfarande hävdas bör ges och komma vid en sådan tidpunkt att det inte på något sätt kan uppfattas som ett ställningstagande mot en rådande ordning. En sådan åtgärd bör syfta till att understryka att polisen ålagda uppgifter utgår från ett av medborgarna själva givet uppdrag. Andra åtgärder har också vidtagits i sådant syfte. Det är därför inte minst väsentligt att det uttryck för en direkt medborgerlig förankring som lekmannainflytandet i rikspolisstyrelsen utgör kommer att ytterligare framhävas. Detta bör lämpligen ske i de sammanhang där lekmanamedverkan är inskriven i instruktionen men även i frågor därutöver som t. ex. de faktiska resursernas användning samt de råd och anvisningar för polisens uppträdande som är nödvändiga för att ge auktoritet åt ingripanden i framför allt ordningssituationer. Denna känsla av ett medborgerligt stöd i tjänsteutövningen skulle främjas genom att lekmanarepresentanternas roll i beslutsprocessen så långt möjligt klargjordes. Därmed kunde också den allmänna debatten få saklig och konstruktiv inriktning. Den nuvarande rikspolisstyrelsens visade beredvillighet till saklig information skulle väl passa in i en sådan bild.

Enligt utskottets mening bör Kungl. Maj:t överväga vilka åtgärder som kan vidtas genom komplettering av instruktionen eller eljest för att även utåt befästa lekmanarepresentanternas roll i beslutsutövningen och därmed den medborgerliga förankringen. Kungl. Maj:t bör vidare i syfte att skapa fördjupad kontakt mellan lekmanaledamöterna och främst medborgarnas parlamentariska representanter lämna föreskrifter som leder till att lekmannens faktiska deltagande i besluten så långt som möjligt redovisas. Vad

utskottet sålunda anfört bör i anledning av motionen II: 6 ges Kungl. Maj:t till känna.

Hemställan i motionerna I: 533 och II: 646 angående *utredning om polisnämndernas verksamhet* anknyter i viss mån till den förutnämnda motionen. Som den första av polisnämndens uppgifter står att den skall för polischefen framlägga de förslag och eljest anföra de synpunkter nämnden finner påkallade för att inom polisdistriktet främja ett förtroendefullt förhållande mellan polisen och allmänheten.

Motionerna utgår från de uppgifter rikspolisstyrelsen föregående budgetår inhämtat om polisnämndernas uppfattning om den verksamhet som bedrivits inom dessa sedan den 1 januari 1965. En sammanställning av dessa uppgifter visar bl. a. att nämnderna sammanträtt i genomsnitt två gånger per år. Vidare konstaterar så gott som samtliga nämnder att de börjar finna former för sitt arbete. Med hänsyn bl. a. till sistnämnda uppgifter torde en särskild översyn vid denna tid inte kunna antas ge sådana erfarenheter som kan grunda nya förslag i enlighet med motionärernas önskan. Hemställan i motionerna I: 533 och II: 646 avstyrks därför. Utskottet förutsätter dock att rikspolisstyrelsen även fortsättningsvis följer utvecklingen och vidtar de åtgärder som kan erfordras för att nämnderna skall kunna fullfölja sina mycket viktiga uppgifter inom ramen för nämndernas lagfästa organisation.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 579 och II: 668 till *Rikspolisstyrelsen* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 37 850 000 kr., varav 3 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

2. att riksdagen i anledning av motionen II: 6 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om rikspolisstyrelsens medborgerliga förankring,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 533 och II: 646.

5. **Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.** Kungl. Maj:t har (punkten B 2, s. 18—21) föreslagit riksdagen att till Polisverket: Inköp av motorfordon m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 30 600 000 kr., varav 16 600 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 585 av herr Sveningsson m. fl. och II: 656 av herr Oskarson m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t snarast måtte utreda förutsättningarna för ökad TV-övervakning på hårt belastade trafikplatser och trafikleder,

dels de likalydande motionerna I: 529 av herr Brundin m. fl. och II: 667 av herr Thylén m. fl., vari hemställtts att riksdagen måtte besluta a) att inköpa 10 stycken TV-kameror för bevakning av Tingstadstunneln, b) att till Polisväsendet: Inköp av motorfordon m. m. för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 31 100 000 kr., varav 17 100 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet. Någon erinran mot att *medel* beräknas för i statsrådsprotokollet redovisade ändamål enligt Kungl. Maj:ts förslag har inte yppats inom utskottet.

I motionerna I: 585 och II: 656 föreslagen *utredning* avstyrks av utskottet. Rikspolisstyrelsen har följt och följer de erfarenheter som fortlöpande kan dras från utomlands genomförda anläggningar för trafikövervakning och trafikdirigering med hjälp av television. Sådana anordningar är också under uppbyggnad i Stockholm.

Förslaget i motionerna I: 529 och II: 667 om televisionshjälpmedel för trafikövervakning m. m. i *Tingstadstunneln* avstyrks med hänvisning till det anförda och till att erfarenheterna av anläggningen i Stockholm bör prövas innan en ytterligare utbyggnad beslutas. Utskottet har anledning förutsätta att Kungl. Maj:t beaktar dessa erfarenheter vid kommande prioriteringar av medelsanspråk för liknande ändamål.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 585 och II: 656,
2. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 529 och II: 667 till *Polisverket: Inköp av motorfordon m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 30 600 000 kr., varav 16 600 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

6. **Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 3, s. 21—24) och hemställer

att riksdagen till *Polisverket: Underhåll och drift av motorfordon m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 40 500 000 kr., varav 25 900 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

7. **Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdagande av brott mot rikets säkerhet m. m.** Kungl. Maj:t har (punkten B 4, s. 24—25) föreslagit riksdagen att under nämnda anslagsrubrik för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 29 225 000 kr.

Utskottet har lämnats en redogörelse för innebörden av Kungl. Maj:ts förslag. Av anslagshöjningen jämfört med innevarande budgetår har den

helt övervägande delen beräknats för lönekostnadspålägg m. m., löneomräkning och automatiska höjningar i övrigt.

Utskottet hemställer

att riksdagen till *Polisverket: Särskild polisverksamhet för hindrande och uppdragande av brott mot rikets säkerhet m. m.* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 29 225 000 kr.

8. **Polisverket: Diverse utgifter.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt B 5, s. 25) och hemställer

att riksdagen till *Polisverket: Diverse utgifter* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 1 500 000 kr.

9. **Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader.** Kungl. Maj:t har (punkt B 6, s. 25—30) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 757 100 000 kr., varav 174 150 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 366 av herrar Dahlén och Bengtson samt II: 426 av herrar Hedlund och Wedén vari hemställts att riksdagen måtte besluta att till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader under andra huvudtiteln anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 10 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag om 767 100 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 373 av herr Virgin m. fl. och II: 430 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte till Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 771 100 000 kr., varav 175 000 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,

dels de likalydande motionerna I: 586 av herr Tistad och fru Segerstedt Wiberg samt II: 647 av herr Mundebo m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning om överförande av uppgifter med avseende å trafikövervakning och trafikdirigering från egentlig polispersonal till befattningshavare utan fullständig polisutbildning,

dels de likalydande motionerna I: 578 av herr Strandberg och II: 657 av herr Petersson i Gäddvik vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om snabb utredning om förutsättningarna för inrättande av i motionerna föreslagen specialpolis i Norrbottens län,

dels de likalydande motionerna I: 546 av herrar Larfors och Bengt Gustavsson samt II: 675 av herr Zetterström m. fl. vari hemställts att riksdagen

i skrivelse till Kungl. Maj:t begär en översyn av de bestämmelser som gäller för lokala trafikövervakare i syfte att åstadkomma en förenkling och en högre utnyttjandegrad i skilda kommuner av dessa befattningshavare.

Utskottet. Under anslaget har Kungl. Maj:t beräknat *medel* för 400 nya polismanstjänster, för ca 60 nya tjänster i kontorskarriären och ca tio tjänster för delgivningsmän, fordonsredogörare, garagepersonal och vaktkonstaplar. I motionerna I: 366 och II: 426 föreslås en ytterligare medelsanvisning, beräknad för 200 polismanstjänster därutöver enligt en i motionerna angiven fördelning. För dessa tjänster skulle enligt vad utskottet inhämtat krävas en höjning av anslaget med 9 milj. kr. vartill skulle komma ca 1 milj. kr. för inköp och 0,3 milj. kr. för underhåll av motorfordon samt 0,5 milj. kr. under utrustningsanslaget. Det i motionerna I: 373 och II: 430 intagna förslaget avser att genom anslagshöjning skapa utrymme för utöver Kungl. Maj:ts förslag 225 polismanstjänster och 75 tjänster för annan personal. Kostnaden för dessa tjänster under detta anslag kan med bortseende från eventuell minskning av övertidsersättningar beräknas till 12 milj. kr. vartill kommer 1 milj. kr. för inköp och 0,4 milj. kr. för underhåll av motorfordon. Motionärerna har framställt särskilt förslag om höjning av utrustningsanslaget.

Chefen för finansdepartementet har i finansplanen anfört att restriktiviteten i prövningen av utgifterna tagit sig uttryck i en, bortsett från undervisningsväsendet, relativt begränsad ökning av statens efterfrågan på arbetskraft. Den totala personalökningen för nästa budgetår enligt statsverkspropositionen uppgår till drygt 4 000 tjänster. Av dessa hänför sig ca 2 500 till tidigare beslutad utbyggnad av skolväsendet.

För polisväsendet i dess helhet har i Kungl. Maj:ts förslag beräknats medel för omkring 530 tjänster. Underrättsorganisationen tillförs medel för omkring 150 nya tjänster. Ungefär hälften av det inom totalbedömningen återstående inte bundna utrymme har sålunda tilldelats polis och domstolar.

Polisväsendet har tillförts betydande personella och materiella förstärkningar även under tidigare år. Väsentliga rationaliseringar har vidtagits och arbetet för att förenkla polisarbetet och för att göra det mer effektivt fortsätter inom flera områden.

De vidtagna åtgärderna har gjort det möjligt att nedbringa kostnaderna för övertidsersättningar som under budgetåret 1967/68 uppgick till drygt 48 milj. kr. Enligt vad utskottet inhämtat visar tendensen under innevarande år att en minskning ner till 4—5 milj. kr. skulle kunna vara möjlig.

Enighet råder om att brottslighetens utveckling till omfattning och karaktär, arbetsbalanserna, trafikarbetet och speciella ordningsuppgifter kräver en ökning av polisens personella resurser. Enligt utskottets mening kan dock för nästa budgetår inte rimligen ställas större anspråk än de som tillgodoses genom Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 366

och II: 426 samt I: 373 och II: 430, de två senare såvitt rör höjning av polisens förvaltningsanslag.

Förslaget i motionerna I: 578 och II: 657 rörande utredning om *specialpolis* närmast för övervakning av åttlydnaden av gällande jakt-, fiske- och naturvårdslagar avstyrks. Enligt utskottets mening får dessa frågor lösas inom den allmänna resursprioriteringens ram och inte genom en återgång till ett tidigare övergivet system med specialpolis för ändamålet.

Frågan om *personal för trafikövervakning* tas upp i två motionsyrkanden. I motionerna I: 586 och II: 647 förordas mot bakgrund av önskemål om att polispersonalen används för uppgifter där deras utbildning blir mest nyttiggjord en utredning av möjligheterna att överföra trafikuppgifter till speciell personal utan fullständig utbildning. En översyn av bestämmelserna för lokala trafikövervakare förordas i motionerna I: 546 och II: 675 i syfte att genom en modifiering av utbildningskraven efter de lokala behoven nå en större användning av denna övervakningsform.

Enligt den sedan 1965 gällande lagen om kommunal trafikövervakning kan länsstyrelsen förordna att kommuner som tar ut parkeringsavgifter skall ombesörja övervakningen av föreskrifter rörande parkering och annan uppställning samt stannande av fordon. Frågan om personalens utbildning prövas av rikspolisstyrelsen.

En utredning om lämpligheten av specialpoliser för trafikövervakning eller en utvidgning av de kommunala trafikövervakarnas åligganden kan enligt utskottets mening nu inte anses påkallad. Trafikdirigeringens anknytning till platser med tät trafik kräver ofta ingripande på rent polisiära grunder. Rikspolisstyrelsen får förutsättas ha erforderlig uppmärksamhet riktad på frågan och torde utan en särskild av riksdagen föranstaltad utredning ta de initiativ som eventuellt kan påkallas efter ett hänsynstagande till samtliga ståndpunkter. Motionerna I: 586 och II: 647 avstyrkes därför.

Rikspolisstyrelsen har att fortlöpande följa frågan om utbildningskraven för trafikövervakare. Ett riksdagens initiativ är därför obehövligt. Med hänsyn därtill avstyrkes motionerna I: 546 och II: 675.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 366 och II: 426 samt I: 373 och II: 430, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, till *Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 757 100 000 kr., varav 174 150 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 578 och II: 657,
3. att riksdagen avslår motionerna I: 586 och II: 647,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 546 och II: 675.

10. **Lokala polisorganisationen: Utrustning.** Kungl. Maj:t har (punkten B 7, s. 30—32) föreslagit riksdagen att till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 13 700 000 kr., varav 2 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

I de likalydande motionerna I: 373 av herr Virgin m. fl. och II: 430 av herr Holmberg m. fl. har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte till Lokala polisorganisationen: Utrustning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 14 700 000 kr., varav 2 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

Utskottet. I motionerna föreslagen höjning av anslaget utöver Kungl. Maj:ts förslag avser medel för utrustning av i samma motioner förordad personalökning. Med hänvisning till utskottets utlåtande under 7 ovan och då erinran inte finns mot Kungl. Maj:ts anslagsberäkning avstyrks motionerna I: 373 och II: 430.

Utskottet hemställer

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 373 och II: 430, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 13 700 000 kr., varav 2 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.

11. **Statens kriminaltekniska laboratorium.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkten B 8, s. 32—34) och hemställer

att riksdagen till *Statens kriminaltekniska laboratorium* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 3 800 000 kr.

Åklagarväsendet

12. **Riksåklagaren.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt C 1, s. 35 och 36) och hemställer

att riksdagen till *Riksåklagaren* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 2 420 000 kr.

13. **Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt C 2, s. 36—39) och hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta en ordinarie chefsåklagartjänst vid åklagarmyndigheten i Stockholms åklagardistrikt,

2. till *Läns- och distriktsåklagarmyndigheterna* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 60 937 000 kr.

Domstolarna

14. **Högsta domstolen m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 1—4, s. 41—46) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Högsta domstolen m. m.* ett förslagsanslag av 9 158 000 kr.,
2. till *Regeringsrätten* ett förslagsanslag av 3 284 000 kr.,
3. till *Regeringsrättens årsbok* ett förslagsanslag av 150 000 kr.,
4. till *Hovrätterna* ett förslagsanslag av 31 832 000 kr.

15. **Underrätterna.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt D 5, s. 46—50) och hemställer

att riksdagen

1. bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta särskilda ordinarie tjänster för rådman som är ordförande på avdelning i utbyte mot ordinarie tjänster för rådman i enlighet med vad som förordats i statsrådsprotokollet,
2. bemyndigar Kungl. Maj:t att inrätta de ordinarie rådmanstjänster och den ordinarie tingsdomartjänst som förordats i statsrådsprotokollet,
3. till *Underrätterna* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 147 921 000 kr.

16. **Ersättningar till nämndemän m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna D 6—8, s. 50 och 51) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Ersättningar till nämndemän m. m.* ett förslagsanslag av 12 500 000 kr.,
2. till *Tekniska hjälpmedel m. m. vid domstolväsendet* ett reservationsanslag av 440 000 kr.,
3. till *Anskaffande av blanketter och fastighetsböcker m. m. för domstolväsendet* ett förslagsanslag av 750 000 kr.

Rättegångsväsendet i allmänhet

17. Ersättning åt domare, vittnen och parter. Kungl. Maj:t har (punkten E 1, s. 52) föreslagit riksdagen att till Ersättning åt domare, vittnen och parter för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 21 600 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 4 av herr Sörenson m. fl. och II: 5 av herr Eriksson i Arvika m. fl. vari föreslagits att riksdagen beslutar att frikyrkopastorer som har laglig rätt att å statens vägnar förrätta vigsel, erhåller ersättning för denna sin tjänst genom statsmedel,

dels de likalydande motionerna I: 582 av herrar Svanström och Ernst Olsson samt II: 613 av herr Glimmér m. fl. vari hemställes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om ändrade bestämmelser för ersättning till vittnen vid domstol i enlighet med vad som anförts i motionerna,

dels motionen I: 745 av herr Göran Karlsson vari föreslagits att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om en översyn av bestämmelserna för utgående ersättningar till den som kallas till vittnesförhör inför domstol samt att begärda översyn också skall gälla traktements- och reseersättningsbestämmelserna.

Utskottet. I motionerna I: 4 och II: 5 har föreslagits *statlig ersättning till frikyrkliga vigselförrättare*, nämligen de som förrättar kyrklig vigsel inom annat trossamfund än svenska kyrkan. Kungl. Maj:t kan medge att vigsel må förrättas inom visst trossamfund. Länsstyrelsen har att på framställning av samfundet meddela intyg att präst eller annan inom detta är behörig att förrätta sådan vigsel.

Behörig att förrätta vigsel är därutöver i huvudsak för kyrklig vigsel präst inom svenska kyrkan och för borgerlig vigsel lagfaren underrättsdomare samt den som länsstyrelsen, i regel efter kommunalt initiativ, särskilt förordnar till uppdraget. Ersättning av statsmedel till särskilt förordnad förrättare av borgerlig vigsel kommer att enligt bestämmelser som nu övervägs inom justitie- och finansdepartementen utgå från och med nästa budgetår och bestridas från förevarande anslag.

Motionärerna har grundat sitt förslag på att då staten betalar prästernas lön — och enligt det anförda från och med nästa budgetår även ersättning till särskilt förordnad borgerlig vigselförrättare av borgerlig vigsel — det skulle vara en demokratisk rättvisefråga att även vigselförrättare inom de fria trossamfunden får statlig ersättning. Även dessa vigselförrättare utför enligt motionärerna en tjänst åt staten.

Vigselskyldigheten för präst inom svenska kyrkan är angiven i lag på grund av kyrkans i lag reglerade ställning. Rätten att bli vigd av en hos frikyrkosamfund anställd funktionär sammanhänger med medlemskapet i detta samfund. Rätten att viga tillkom i samband med den nuvarande religionsfrihetslagen och avsåg att ge den valfrihet som i princip redan förut accepterats. Vid denna tidpunkt fördes inte fram anspråk på ersättning för den verksamhet till vilken möjlighet öppnades.

Den svenska kyrkans präster medverkar i vigselakten som ett led i sin till väsentliga delar av skattemedel ersatta tjänst. Vigseln inom den svenska kyrkan kan dock historiskt inte anses vara ett handhavande av en statlig angelägenhet som sådan utan är i första hand en samfundsakt till vilken rättsverkningar knutits. Den föreslagna ersättningsrätten kan således inte principiellt grundas på en jämförelse med vigseln inom statskyrkan. Detta gjordes som nämnts inte heller år 1951. Än mindre kan det förhållande att staten åtar sig kostnader för borgerliga vigselförrättare utgöra grund för sådana anspråk. En ersättningsrätt av andra skäl — närmast ekonomiska — anser utskottet inte förenlig med den frikyrkliga vigselrätt till vilken inte knutits någon motsvarande skyldighet. Utskottet avstyrker därför motionerna I: 4 och II: 5.

Reglerna om *ersättning till vittne* tas upp i två motionsyrkanden. I motionerna I: 582 och II: 613 har förordats att ersättning skulle utgå på liknande sätt som arvoden för kommunala sammanträden m. m. och sålunda med fast belopp. Motionen I: 745 utmynnar i en begäran om översyn av bestämmelserna med syfte att mer differentierade ersättningar skall bli möjliga.

Efter riksdagens beslut år 1966 (prop. 20, 1LU 5) regleras de vittnesersättningar som skall utgå av allmänna medel inte som förut genom lag utan genom av Kungl. Maj:t utfärdad kungörelse. Beloppen reglerades i samband därmed och utgår utöver reseersättning för ekonomisk förlust genom tidsspillan med högst 60 kr./dag och som ersättning för kostnad till uppehälle med i regel högst 25 kr./dag eller i vissa fall 50 kr./dag. I fråga om vittnesersättningar som inte utgår av allmänna medel utan skall utgå av part gör rätten en skälighetsprövning utan hinder av maximibelopp. Ersättning av allmänna medel kan även utgå till part som har fri rättegång utöver resekostnad för traktamenten med högst 25 kr./dag.

Reglerna om ersättning av allmänna medel har betydelse även i andra fall än vid rättegång, t. ex. för person som hörs under förundersökning i brottmål och i ärenden angående social omvårdnad, taxering m. m.

Ersättningsbeloppen har före år 1966 vid flera tillfällen räknats upp. I den nämnda propositionen (1966: 20) uttalade departementschefen att inbörden i ersättningsbestämmelsen är nära förknippad med frågan om hur stora belopp som statsmakterna anser sig kunna ställa till förfogande

för kostnader för vittnesbevisningen vid domstolarna och sålunda i sista hand en anslagsfråga.

Utskottet har inte funnit skäl att nu påkalla någon ändring i vittnesersättningens principiella uppbyggnad. Med hänsyn till att beloppen räknats upp år 1966 vill utskottet inte nu förorda någon höjning av maximibeloppen som sådana. Motionerna I: 582 och II: 613 samt I: 745 avstyrks därför.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Ersättning åt domare, vittnen och parter* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 21 600 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 4 och II: 5,
3. att riksdagen avslår motionerna I: 582 och II: 613,
4. att riksdagen avslår motionen I: 745.

18. **Kostnader enligt lagen om fri rättegång m. fl. anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna E2—E4, s. 52—54) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Kostnader enligt lagen om fri rättegång* ett förslagsanslag av 10 500 000 kr.,
2. till *Understöd för utomprocessuell rättshjälp* ett förslagsanslag av 3 000 000 kr.,
3. till *Tornedalens rättshjälpsanstalt* ett förslagsanslag av 467 000 kr.

Kriminalvården

19. **Kriminalvårdsstyrelsen.** Kungl. Maj:t har (punkten F 1, s. 57—66) föreslagit riksdagen att

a) godkänna de riktlinjer för kriminalvårdsstyrelsens organisation som angetts i statsrådsprotokollet,

b) bemyndiga Kungl. Maj:t att hos kriminalvårdsstyrelsen inrätta två extra ordinarie tjänster för chefer för avdelningar och fyra extra ordinarie tjänster för chefer för byråer,

c) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsanordningar som behövs med anledning av omorganisationen,

d) till Kriminalvårdsstyrelsen för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 14 542 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 311 av herr Dahlnén m. fl. och II: 355 av herr Wedén m. fl. har, såvitt nu är i fråga, hemställts att riksdagen måtte

besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära en parlamentarisk utredning om kriminalvårdens framtida utformning samt att denna utredning får resurser att följa pågående försöksverksamhet på området för att starta ny försöksverksamhet i enlighet med vad som i motionerna anförts.

Utskottet. Kungl. Maj:ts förslag till riktlinjer för *kriminalvårdsstyrelsens organisation* har inte mött invändningar i motioner. Utskottet delar också uppfattningen att organisationen måste anpassas till den pågående omläggningen av arbetsrutinen och — framför allt — ge personella resurser för kriminalvårdens planerings- och utvecklingsfrågor. Med hänsyn därtill och med erinran om departementschefens mening att den föreslagna organisationen kan behöva kompletteras och modifieras tillstyrker utskottet förslaget.

Mot *medelsberäkningen* har utskottet ingen erinran.

Det i motionerna I: 311 och II: 355 framförda förslaget om en *parlamentarisk utredning* om kriminalvårdens utformning motiveras närmast av det uppsatta målet att få en medveten satsning på rehabiliteringen och på frivården och att detta mål kan nås endast genom rent politiska åtgärder. Förslaget kan därför i viss mån antas syfta till en kriminalvårdsberedning. Som en konkret uppgift nämns överväganden om hur anstaltens storlek och utformning kan påverka vård- och rehabiliteringsmöjligheterna för de intagna. Utredningen skulle enligt förslaget även kunna driva försök med en annan uppdelning av sysslorna inom frivården mellan lekmän och tjänstemän och med att utse övervakare redan under anstaltsvistelsen för att få bättre kontakter. Försöksverksamheten skulle ansluta till en diskussion om frivårdens organisation.

I motionerna har anförts synpunkter på behovet av forskning om frihetsberövandets allmänpreventiva och individualpreventiva effekter. Utskottet tar under punkten 23 nedan delvis upp dessa aspekter i anslutning till i andra motioner väckt yrkande i ämnet.

Departementschefen har erinrat om att två utredningar med parlamentarisk förankring arbetar på kriminalvårdsområdet, fångvårdens byggnadskommitté och kommittén för anstaltsbehandling inom kriminalvården. I dessa sammanhang kommer frågan om anstaltens storlek och utformning naturligt in. Utskottet erinrar även om att föreslagen omorganisation av kriminalvårdsstyrelsen syftar till att ge resurser för planerings- och utvecklingsarbete.

Utskottet vill som departementschefen framhålla att huvudmålet för kriminalvårdens verksamhet, nämligen återanpassning i samhället, är fastlagt av statsmakterna. Medlen för denna verksamhet och de underordnade målsättningarna är föremål för debatt, utredningar och forskning. En föreslagen parlamentarisk utredning inom denna ram är enligt utskottets mening nu inte lämplig. Det kan även ställas vissa förhoppningar om att

pågående forskning och undersökningar kan lämna värdefulla bidrag i fråga om resocialiseringseffekter och specialpreventiva effekter av skilda handlingsmönster. Mot denna bakgrund anser sig utskottet inte nu böra föreslå en utredning där frivården sätts i motsatsställning till den slutna vården. Inte heller kan — i avsaknad av tillräcklig grundinformation — en utredning med föreslagen typ och inriktning främja de avgöranden som fortlöpande måste fattas.

Debatten i de bakomliggande principfrågorna, i vilka motionerna har sitt berättigade intresse, anknyter till och utgår från grundläggande åskådningar om frihetsberövandets berättigande och dess allmänpreventiva funktion. Det måste erkännas som ett faktum och det betonas även i motionerna att den grundläggande forskningen hittills inte gett underlag för en diskussion grundad på värderade och sammanställda iakttagelser. Utskottet avstyrker med hänsyn till det anförda förslaget om en parlamentarisk utredning.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag
    - a. godkänner de riktlinjer för kriminalvårdsstyrelsens organisation som angetts i statsrådsprotokollet,
    - b. bemyndigar Kungl. Maj:t att hos kriminalvårdsstyrelsen inrätta två extra ordinarie tjänster för chefer för avdelningar och fyra extra ordinarie tjänster för chefer för byråer,
    - c. bemyndigar Kungl. Maj:t att vidta de övergångsanordningar som behövs med anledning av omorganisationen,
  2. att riksdagen till *Kriminalvårdsstyrelsen* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 14 542 000 kr.,
  3. att riksdagen avslår motionerna I: 311 och II: 355 i vad de avser en parlamentarisk utredning.
20. Fångvårdsanstalterna. Kungl. Maj:t har (punkten F 2, s. 66—70) föreslagit riksdagen att till Fångvårdsanstalterna för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 207 115 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 311 av herr Dahlén m. fl. och II: 355 av herr Wedén m. fl. i vad avser hemställan

a) att riksdagen måtte under andra huvudtiteln, rubriken F 2 Fångvårdsanstalterna, anvisa ett — i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag — med 545 000 kr. till 207 660 000 kr. förhöjt anslag för inrättande av fem tjänster som assistenter för fritidsverksamheten vid anstalterna samt en tjänst som fångvårdsinspektör, två assistenttjänster och åtta biträdestjänster för arbetet med de intagnas frigivning ävensom höja anslaget till studie- och fritidsverksamhet med 115 000 kr.,

b) att riksdagen måtte uttala att försöksverksamhet med olika former av medinflytande bör startas vid så många av kriminalvårdens institutioner som möjligt,

dels de likalydande motionerna I: 555 av fru Elvy Olsson och II: 665 av herr Sundman i vad avser hemställan att riksdagen måtte besluta att till Fångvårdsanstalterna under andra huvudtiteln (F 2) anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 545 000 kr. förhöjt anslag om 207 660 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 550 av fru Lindström och II: 611 av herr Gadd m. fl. vari hemställdes

a) att riksdagen i enlighet med kriminalvårdsstyrelsens äskanden under 2:a huvudtitelns punkt F 2 beslutar inrätta en tjänst som överläkare för inspektion av hälso- och sjukvården vid fångvårdsanstalterna, en tjänst som biträdande överläkare vid Hall och en psykologtjänst vid Hall, en överläkartjänst vid fångvårdsanstalten för unga i Uppsala och tjänster för en psykolog vid samma anstalt samt två biträdande psykologer för vårdarbetet på räjongerna i övrigt, vilket sammanlagt innebär en anslagshöjning med 455 572 kr., och

b) att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam översyn av kriminalvårdens totala personalbehov,

dels de likalydande motionerna I: 590 av herr Wirtén och fru Elvy Olsson samt II: 666 av herrar Sundman och Ahlmark vari hemställdes att riksdagen vid sin behandling av punkt F 2 i bilaga 4 till statsverkspropositionen måtte besluta om höjning av anslaget till Bibliotek vid fångvårdsanstalter med 55 000 kr. och således till Fångvårdsanstalterna för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 207 170 000 kr.,

dels de likalydande motionerna I: 66 av herr Lindblad och II: 84 av herr Westberg i Ljusdal vari hemställdes att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att fritidsverksamheten och kontakterna samhälls—anstalt vid fångvårdsanstalten i Gävle under en försöksperiod ges ökade resurser och att erfarenheterna av försöksverksamheten bearbetas för att kunna nyttjas även vid övriga anstalter.

Utskottet. Hemställan i motionerna I: 550 och II: 611 att ytterligare medel anvisas för sju tjänster som *läkare och psykologer* motsvarar kriminalvårdsstyrelsens äskanden i denna del. Förslaget om en överläkare för inspektion av hälso- och sjukvården vid fångvårdsanstalterna har förts fram i styrelsens kompletterande framställning i anledning av förslaget till omorganisation. Vid Hall begärs en biträdande överläkartjänst och en tjänst som arbetspsykolog. Den begärda överläkartjänsten i Uppsala avser att ge styrelsen tillgång till en heltidsanställd psykiater under planeringsarbetet för den nya centralanstalt som torde kunna komma i verksamhet i mitten av 1970-talet. Ett inrättande redan nu av den psykologtjänst som

föreslagits för den nya centralanstalten avser att ge resurser för psykiatrisk och psykologisk analys av nydömda ungdomsfängelseelever. De föreslagna ytterligare två biträdande psykologerna avses tills vidare knytas till kriminalvårdsstyrelsen för arbete inom de räjonger som nu saknar sådana resurser. Ett bifall till dessa förslag skulle kräva en anslagsökning om 591 000 kr.

Den personalökning för vilken en anslagshöjning förordas i motionerna är enligt utskottets mening till en del angelägen. En bedömning av förslaget måste emellertid även innefatta en avvägning mot behovet av specialister inom andra delar av samhällslivet och kan därför inte gå ut enbart från ekonomiska överväganden. Utskottet har vid en sådan avvägning stannat för att tillstyrka en uppräknig av anslaget med 100 000 kr. för att medge anställning av en biträdande överläkare vid Hall. Utskottet erinrar om att Kungl. Maj:t beräknat medel för en ny överläkartjänst för det psykiatriska vårdarbetet vid Malmöanstalten.

Kriminalvårdsstyrelsen har beräknat medel även för ytterligare *personal för frigivningsplanering*. Motsvarande yrkande, som avser tjänster för en fångvårdsinspektör, två assistenter och åtta biträden har tagits upp i motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665. Nämnade tjänster skulle kräva en anslagsökning om 351 000 kr.

Styrelsens förslag avser ytterligare assistenttjänster utöver de befintliga vid anstalterna i Härnösand, Mariestad och Kumla samt kanslipersonal. I petita har en assistent och fyra biträden satts i prioritetsgrupp 2, lika många tjänster i prioritetsgrupp 3 och inspektörstjänsten i prioritetsgrupp 4. Utskottet noterar vidare styrelsens omdöme att en väsentlig förbättring i arbetsläget för denna personalkategori inträtt vid flertalet anstalter genom de personalökningar som medgivits vid de två senaste riksdagarna. Även om kraven delvis får anses angelägna får utskottet vid en avvägning mot övriga anspråk avstyrka motionerna i denna del.

I de nämnda motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665 förs vidare fram kriminalvårdsstyrelsens äskanden om medel för *fritids- och undervisningsverksamheten*. Förslaget har förts fram bl. a. mot bakgrund av den ökning av de intagnas fritid med 2 1/2 timmar per vecka som är en följd av arbetstidsförkortningen fr. o. m. budgetåret 1967/68. Styrelsens i denna del av Kungl. Maj:t inte upptagna förslag innebär medelsanvisning för fem assistenttjänster för frivårdsverksamheten vid fångvårdsanstalterna med 230 000 kr. och en ytterligare höjning av expensposten för undervisning och sysselsättning med 115 000 kr. Detta sistnämnda belopp avser arbetspremier till studerande inom befintlig och planerad undervisning. I den mån premierna nu går ut täcks de av överskottsmedel från arbetsdriftens specialstat.

De föreslagna fem assistenttjänsterna får ses i samband med arvodesposten åt fritidsledare och ledare av gruppsamtal. I denna senare del inne-

bär Kungl. Maj:ts förslag en uppräknig av avlöningsmedlen med 90 000 kr., i det närmaste enligt styrelsens förslag, enligt vilket i övrigt två assistenter tagits upp i prioritetsgrupp 2 och tre i prioritetsgrupp 3. Utskottet har inte funnit skäl att tillstyrka motionerna i denna del.

Vad rör höjning av expensposten för undervisning och sysselsättning har utskottet väl funnit att vissa skäl kan tala för att nu utgående arbetspremier till studerande — beräknade till 70 000 kr. — förs upp under detta anslag. Förslaget om ytterligare medelsanvisning bör dock inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

En ytterligare uppräknig med 55 000 kr. av expensposten för *bibliotek vid fångvårdsanstalter* i enlighet med kriminalvårdsstyrelsens petita föreslås i motionerna I: 590 och II: 666.

Vad motionärerna anfört synes värt att beakta. Utskottet har emellertid förutsatt att frågan om kostnadsfördelningen prövas inom departementet och föreslår inte någon riksdagens åtgärd.

Kungl. Maj:ts medelsberäkning i vad den inte berörts ovan har inte gett anledning till någon utskottets erinran.

Den i motionerna I: 66 och II: 84 upptagna frågan om *försöksverksamhet vid Gävleanstalten* har inte föranlett utskottet att föreslå någon riksdagens åtgärd. Utskottet vill dock gärna stryka under värdet för fångvården av de frivilliga insatser som i förening med visad samarbetsvilja åstadkommit de resultat som redovisas i motionerna.

Försök med olika former av *medinflytande* bör enligt motionerna I: 311 och II: 355 startas vid så många av kriminalvårdens anstalter som möjligt. Förslaget syftar till att genom utvidgade experiment med samarbetsnämnder eller liknande underlätta återinträdet i samhällslivet.

Som motionärerna angett har samarbete med förtroenderåd för de intagna förekommit. Erfarenheter av dessa försök bör avvaktas. Något riksdagens beslut kan inte anses erforderligt.

Slutligen har i de förut nämnda motionerna I: 550 och II: 611 föreslagits en skyndsam *översyn av kriminalvårdens totala personalbehov*. En sådan planering ingår redan i kriminalvårdsstyrelsens långtidsbedömningar och kommer att belysas även i långtidsutredningen för åren 1971—1975. Utskottet avstyrker motionerna i denna del.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 550 och II: 611 och med avslag å motionerna I: 311 och II: 355, I: 555 och II: 665 samt I: 590 och II: 666, de sex förstnämnda såvitt nu är i fråga, till *Fångvårdsanstalterna* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 207 215 000 kr.,

2. att riksdagen avslår motionerna I: 66 och II: 84,

3. att riksdagen avslår motionerna I: 311 och II: 355 i vad angår försöksverksamhet med medinflytande,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 550 och II: 611 i vad de ej behandlats under 1.

21. Frivården. Kungl. Maj:t har (punkt F 3, s. 70—73) föreslagit riksdagen att till Frivården för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 31 434 000 kr.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 311 av herr Dahln m. fl. och II: 355 av herr Wedén m. fl. i vad avser hemställen

a) att riksdagen måtte under andra huvudtiteln, rubriken F 3 Frivården, anvisa ett — i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag — med 562 000 kr. förhöjt anslag om 31 996 000 kr. till inrättandet av ytterligare tjugo tjänster inom frivården samt höja anslaget till understöd åt villkorligt frigivna med 250 000 kr.,

b) att försöksverksamhet med en i motionerna skisserad uppdelning av uppgifter mellan lekmän och tjänstemän inom frivården startas,

dels de likalydande motionerna I: 555 av fru Elvy Olsson och II: 665 av herr Sundman i vad avser hemställen att riksdagen måtte besluta att till Frivården under andra huvudtiteln (F 3) anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 562 000 kr. förhöjt förslagsanslag om 31 996 000 kr.,

dels motionen II: 678 av fröken Åsbrink m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte begära förslag till nästa års riksdag att statsbidrag skall utgå, i likhet med de regler som gäller för AMS' verksamhet vid omplacering av arbetskraft, till frivården med ett fast belopp per klient att utbetalas genom skyddskonsulenten,

dels de likalydande motionerna I: 6 av herr Sörenson m. fl. och II: 36 av herr Jönsson i Ingemarsgården m. fl. vari föreslagits att riksdagen beslutar att på försök inrätta en skola med främst personlighetsfostrande uppgift för därtill lämpade f. d. interner vid fångvårdsanstalt,

dels de likalydande motionerna I: 190 av herrar Ernulf och Alexanderson och II: 213 av herr Wiklund i Stockholm vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening uttala att de önskemål om frivårdshotellet i Borås som framförts i motionerna måtte beaktas vid den slutliga utformningen av beslutet,

dels de likalydande motionerna I: 574 av herrar Schött och Svanström och II: 638 av herr Krönmark vari hemställts att riksdagen måtte besluta

a. att nuvarande Kalmar skyddskonsulentdistrikt uppdelas i ett kalmar- och ett västerviksdistrikt samt att västerviksdistriktet måtte tilldelas en tjänst som skyddskonsulent och en biträdestjänst,

b. att till Frivården för budgetåret 1969/70 anvisa ett förslagsanslag av 31 503 000 kr.

Utskottet. Såväl Kungl. Maj:ts förslag som ett flertal av de motioner som behandlats i detta sammanhang innebär en betoning av kriminalvårdens frivårdsdel. Kungl. Maj:ts förslag innebär en fortsättning av den omfattande utbyggnad av frivårdsorganisationen som ägt rum under 1960-talet.

Kungl. Maj:ts förslag i enlighet med departementschefens medelsberäkning innebär bl. a. att frivårdsorganisationen förstärks med tio skyddsassistenter och lika många biträden. Kriminalvårdsstyrelsens häremot svarande äskande omfattade en biträdande skyddskonsulent, tre skyddsassistenttjänster, fem övertillsynsmän och 15 biträden.

I motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665 föreslås ytterligare medelsanvisning bl. a. för 20 tjänster inom frivården, motsvarande det ytterligare antal tjänster som kriminalvårdsstyrelsen begärt jämfört med Kungl. Maj:ts förslag. Genomförandet av styrelsens förslag enligt petitan i fråga om tjänster skulle kräva en medelsanvisning om 1 369 000 kr. Kungl. Maj:ts förslag innebär att medel beräknats med 691 000 kr., eller med 678 000 kr. mindre än vad styrelsen föreslagit. Förutom den skillnad som här förut redovisats innebär Kungl. Maj:ts förslag på personalsidan att petitayrkandena inte följts beträffande tre tjänster för ett fjärde frivårdshotell, tio tjänster för de statsägda inackorderingshemmen och de två tjänster som skulle erfordras vid en delning av Kalmar skyddskonsulentdistrikt, en fråga som tas upp särskilt här nedan.

Den ytterligare medelsanvisning som blir erforderlig vid en delning av Kalmar skyddskonsulentdistrikt ingår enligt det anförda i hemställan i motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665. Frågan om en sådan delning tas vidare särskilt upp i motionerna I: 574 och II: 638. Erforderlig medelsökning för avlöningar m. m. skulle uppgå till 90 000 kr.

Motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665 innefattar vidare förslag som syftar till en ökning med 250 000 kr. av medlen för understöd åt villkorligt frigivna m. fl. i enlighet med kriminalvårdsstyrelsens förslag. För innevarande år har för ändamålet beräknats 1 500 000 kr., ett belopp som vid medelsberäkningen i propositionen för budgetåret 1969/70 höjts till 1 750 000 kr.

Medlen för understöd åt villkorligt frigivna m. fl. berörs också av hemställan i motionen II: 678, vari förordas en begäran om förslag till nästa års riksdag om grunder för dessa understöd som skulle innebära att ett fast bidrag utgick till varje klient.

Vad först angår en delning av *Kalmar skyddskonsulentdistrikt*, vilket förordas i motionerna I: 574 och II: 638 och även går in i förslagen i motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665, har utskottet funnit skäl tala för en översyn. Skäl av liknande art talar emellertid även för en översyn av distriktsindelningen på andra håll. Enligt vad utskottet erfarit kommer dessa frågor att övervägas inom justitiedepartementet. En riks-

dagens åtgärd i enlighet med motionerna är därför inte erforderlig.

I fråga om den anslagshöjning för *ytterligare personalökningar* inom frivården som föreslås i motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665 har utskottet med hänsyn till innehållet i Kungl. Maj:ts förslag funnit det inte kunna komma i fråga att nu beräkna medel för av styrelsen upptagna fem övertillsynsmän. I vissa distrikt skulle möjligen en utökning av biträdestjänsterna vara angelägen. Ett sådant övervägande, motsvarande motionsförslagets förordnande av fem biträdestjänster, bör dock anstå i avvaktan på en eventuell ändring av distriktsindelningen. Medel för de tre tjänsterna för ett fjärde frivårdshotell är inte aktuella för kommande budgetår. Detsamma är fallet beträffande de tio tjänsterna för inackorderingshem. Utskottet avstyrker med åberopande av det anförda motionerna om anslagsökning för ytterligare personal.

En försöksverksamhet i något eller några distrikt inom frivårdsorganisationen i fråga om *uppgifternas fördelning mellan lekmän och tjänstemän* föreslås i motionerna I: 311 och II: 355. Möjligheten till en utökning av organisationen med kontaktmän med likartade uppgifter som övervakarnas men utan rapportskyldighet torde dock knappast kunna realiseras utan att dessa kontaktmän kom att fungera som tjänstemän. Utskottet ansluter sig till motionärernas syfte att underlätta samhällskontakterna genom lekmanntakter men har inte övertygats om lämpligheten av organisatoriska försök vilka som motionärerna anger skulle förutsätta en ökning av den fasta personalen i försöksdistrikten. Motionerna avstyrks alltså i denna del.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag höjs anslagsposten för *Understöd åt villkorligt frigivna m. fl.* med 250 000 kr. till 1 750 000 kr. Motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665 innefattar förslag om en ytterligare höjning med 250 000 kr. Kungl. Maj:ts förslag kompenserar en avsevärd del av de automatiska behovsökningarna. Därtill kommer att medlen i huvudsak är avsedda för supplementära understödsanspråk. Även om grundad anledning finns att överväga ytterligare höjningar är utskottet dock inte berett att för nästa budgetår förorda en höjning utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Den omläggning av principerna för understödet som förordas i motionen II: 678 skulle för att bli verkningsfull kräva avsevärda anslagshöjningar och förändra bidraget från supplementärt till ett grundläggande bidrag. Utskottet avstyrker motionen.

Den *skola för frigivna* som föreslås i motionerna I: 6 och II: 36 anges höra få en personlighetsfostrande och inte utbildande uppgift. Frånsett den oklarhet i målsättningen som utskottet anser ligga i förslaget avstyrks motionerna även på den grund att kategoriskolor av denna typ efter frigivningen inte allmänt får anses önskvärda. Motionärernas syfte bör i tillämpliga delar tillgodoses i samband med den undervisning som kan erbjudas under intagnings tiden.

De i motionerna I: 190 och II: 213 framförda önskemålen om *frivårdshotellet i Borås* synes utskottet närmast innebära att anläggningen förvandlas till ett inackorderingshem. Frivårdsskolorna tillkom genom 1966 års riksdags beslut (prop. 1, bil. 4, s. 140 och 143, SU 2) för att bereda de frigivna lämplig bostad under en övergångstid. De två första statliga hotellen tas i bruk under innevarande budgetår. Ett hotell drivs sedan flera år tillbaka av föreningen Skyddsvärnet i Stockholm. Uppdelningen mellan hotell och inackorderingshem grundas på avsikten att tillgodose skilda grader av stödbehov. Som utskottet ovan antytt bör i princip de frigivna snarast möjligt komma ut i förvärvslivet. Verksamheten är fortfarande att anse som ett försök. Med hänsyn därtill avstyrker utskottet motionerna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 311 och II: 355, I: 555 och II: 665 samt I: 574 och II: 638, de fyra förstnämnda såvitt nu är i fråga, till *Frivården* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 31 434 000 kr.,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 311 och II: 355 i vad avser försöksverksamheten inom frivården,
3. att riksdagen avslår motionen II: 678,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 6 och II: 36,
5. att riksdagen avslår motionerna I: 190 och II: 213.

22. **Maskin- och verktygsutrustning m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna F 4—7, s. 73—76) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Maskin- och verktygsutrustning m. m.* ett reservationsanslag av 2 450 000 kr.,
2. till *Engångsanskaffning av inventarier m. m.* ett reservationsanslag av 3 000 000 kr.,
3. till *Anskaffning, montering och transport av baracker m. m.* ett reservationsanslag av 1 000 kr.,
4. till *Utbildning av personal m. fl.* ett reservationsanslag av 1 395 000 kr.

23. **Kriminologisk forskning.** Kungl. Maj:t har (punkten F 8, s. 76) föreslagit riksdagen att till Kriminologisk forskning för budgetåret 1969/70 anvisa ett reservationsanslag av 300 000 kr.

I de likalydande motionerna I: 373 av herr Virgin m. fl. och II: 430 av herr Holmberg m. fl. har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att kriminologisk forskning rörande

allmänpreventionens betydelse snarast igångsättes och att erforderliga resurser härför ställs till förfogande.

Utskottet. Som utskottet anfört under punkten 19 och som även diskuterats i motionerna I: 311 och II: 355 saknas grundläggande forskningsunderlag för en bedömning av allmänpreventionsfrågan i stort och frihetsberövandets allmänpreventiva effekt — faktorer som påverkar sanktionssystemet som sådant och endast sekundärt medlen för verkställighet. I motionerna I: 373 och II: 430 förordas igångsättning av en kriminologisk forskning rörande allmänpreventionens betydelse och att resurser härför ställs till förfogande. En forskningsuppgift av denna vidd kan med växlande samhällsförhållanden inte förväntas leda till slutgiltiga resultat och bedömningarna blir med hänsyn till en internationaliserad samfärdsel och nationella påföljdssystem alltid diffusa. Från svensk sida har de tre senaste åren bidrag lämnats till kriminologisk forskning inom Förenta Nationernas och Europarådets ram. Något konkret förslag har inte lagts fram i motionerna. Utskottet saknar också förutsättningar att bedöma vilka konkreta statsmakternas åtgärder som kan vara möjliga och lämpliga. Det kan dock ställas förhoppningen att genom det arbete för forskningsplanering som pågår inom justitiedepartementet någon klarhet kan vinnas i detta hänseende. Utskottet anser sig därför inte kunna tillstyrka hemställan i motionerna I: 373 och II: 430.

Utskottet har ingen erinran mot Kungl. Maj:ts medelsberäkning och hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 373 och II: 430 såvitt nu är i fråga,
2. att riksdagen till *Kriminologisk forskning* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 300 000 kr.

Diverse

24. **Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m. med flera anslag.** Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna G 1—3, 8, s. 77—79) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Bidrag till utgivande av författningskommentarer m. m.* ett reservationsanslag av 20 000 kr.,
2. till *Bidrag till vissa internationella sammanslutningar m. m. inom privaträttens område* ett förslagsanslag av 80 000 kr.,
3. till *Bidrag till Nordisk Domssamling* ett reservationsanslag av 24 000 kr.

25. Hyresnämnderna. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkten G 6, s. 79) och hemställer

att riksdagen till *Hyresnämnderna* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 13 265 000 kr.

KAPITALBUDGËTEN

Statens affärsverksfonder

Domänverket

26. Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkt I: Ju: 1, s. 80) och hemställer

att riksdagen till *Förvärv av jordbruksfastigheter för kriminalvården* för budgetåret 1969/70 anvisar ett investeringsanslag av 100 000 kr.

Statens allmänna fastighetsfond

27. Polishus m. m. med flera anslag. Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag (punkterna II: Ju: 1—3, s. 80—86) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1969/70 anvisar

1. till *Polishus m. m.* ett investeringsanslag av 40 000 000 kr.,

2. till *Renovering av byggnad för regeringsrätten* ett investeringsanslag av 1 500 000 kr.,

3. till *Vissa byggnadsarbeten för kriminalvården* ett investeringsanslag av 5 000 000 kr.

UPPSKJUTNA FRÅGOR

28. Uppskjutna frågor. Utskottet kommer senare under riksdagen att yttra sig beträffande Kungl. Maj:ts under följande punkter framlagda förslag, nämligen

G 4. Bidrag till politiska partier

G 5. Presstöd

vilket utskottet här

anmäler.

Stockholm den 11 mars 1969

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Birger Andersson (s), Fritz Persson (s), Rikard Svensson (s), Axel Andersson (fp), Virgin (m), Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), Rönnberg (s), Kaijser (m), Björk (s), Erik Svensson (s) och fru Elvy Olsson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Bohman (m), Karlsson i Olofström (s), Almgren (s), Eliasson i Sundborn (cp), Bergman (s), Mattsson (cp), Enskog (fp), Alemyr (s), Nilsson i Tvärålund (cp), Fagerlund (s), fru Holmberg (s), herrar Svanberg (s), Gustavsson i Ängelholm (s), Mundebo (fp) och fru Sundberg (m).

Reservationer

1. vid punkten 4 (Rikspolisstyrelsen) beträffande rikspolisstyrelsens medborgerliga förankring av herrar Virgin (m), Kaijser (m), Bohman (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 4 börjar med »Varken i» och på s. 5 slutar med »till känna» bort ha följande lydelse:

»Angivna riktlinjer har sedermera kommit till uttryck i Kungl. Maj:ts instruktion för rikspolisstyrelsen. Där i preciseras lekmannastyrelsens uppgifter. Av särskilt intresse med hänsyn till det av motionären åberopade syftet är instruktionens föreskrift att det i fråga om polisverksamheten särskilt åligger styrelsen att verka för ett förtroendefullt förhållande mellan polisen och allmänheten, att bedriva informationsverksamhet såväl inom polisorganisationen som i förhållande till myndigheter, nyhetsorganen och allmänheten samt att utfärda anvisningar och föreskrifter rörande lägre polismyndigheters informationsverksamhet, särskilt i fråga om information till allmänheten angående brottsförebyggande åtgärder.

I plenum bestående av styrelsens samtliga ledamöter skall särskilt viktiga frågor avgöras, bl. a. sådana som rör förslag till anslagsframställning hos riksdagen och andra frågor av större ekonomisk betydelse. Styrelsen skall i plenum dessutom avgöra andra frågor som rikspolischefen hänskjuter dit.

Enligt utskottets mening täcker de av riksdagen antagna riktlinjerna för polisverksamheten och den i enlighet härmed utfärdade instruktionen för polisstyrelsen de önskemål motionären framfört. Inom sålunda uppdragna ramar torde tillräckligt spelrum stå till förfogande för åtgärder ägnade att understryka den medborgerliga förankring, som lekmannainflytandet i rikspolisstyrelsen utgör. Att så sker är angeläget med hänsyn till allmänhetens förtroende för de betydelsefulla samhällsuppgifter som polismyndigheten har att fullgöra. För den polisiära tjänsteutövningen främjas otvivelaktigt känslan av medborgerligt stöd genom att lekmanna-

representanternas ställning och roll i beslutsprocessen så långt möjligt klargöres. Utskottet förutsätter, att rikspolisstyrelsen kommer att utnyttja föreliggande möjligheter i nämnda hänseenden. Med hänsyn härtill torde, utöver vad här sagts, något ytterligare initiativ från riksdagens sida icke vara påkallat. Utskottet avstyrker därför bifall till motionen II: 6.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen avslår motionen II: 6,»

2. vid *punkten 9* (Lokala polisorganisationen: Förvaltningskostnader) beträffande *medelsanvisningen* av herrar Axel Andersson (fp), Virgin (m), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), Kaijser (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp), Mundebo (fp) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande som på s. 8 börjar med »Enighet råder» och på s. 9 slutar med »polisens förvaltningsanslag» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Den kraftiga stegringen av brottsligheten i vårt land är mycket oroande. Antalet brott tenderar att öka, brottens svårighetsgrad likaså. Tydliga tendenser till ökad ligabrottslighet ger sig också till känna. Framför allt i storstadsområdena utgör bristen på säkerhet och trygghet på gator och offentliga platser ett betydande problem. Narkotikamissbruket och samhällets skyldigheter att angripa detta har ytterligare ansträngt de redan förut hårt utnyttjade polisära resurserna. Antalet ouppklarade brott är oroväckande högt. En förbättrad allmän övervakning skulle vara ägnad att förhindra brott och en högre uppklaringsfrekvens skulle verka brottsavhållande. De enskilda människornas krav på rättssamhällets skydd skulle tillgodoses och samhällets förluster på brott minska. Den förstärkning av polisväsendet som föreslås i årets statsverksproposition är med hänsyn härtill icke tillräcklig. Den underskrider väsentligt de berättigade krav som rikspolisstyrelsen i sådant hänseende framfört.

Enligt utskottets mening bör takten i den fortsatta upprustningen av polisen för nämnda budgetår ökas. Med hänsyn härtill och till att tidigare rekryteringssvårigheter nu tycks ha överbryggats bör utrymme skapas för ytterligare 210 polistjänster. På grund härav och bl. a. för att underlätta strävandena att åstadkomma en effektiv användning av till förfogande ställda medel bör anslag därutöver beräknas för 50 tjänster för annan personal. Anslaget bör därför höjas med 10 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 366 och II: 426 samt I: 373 och II: 430, de två sistnämnda såvitt nu är i fråga, till *Lokala polis-*

organisationen: Förvaltningskostnader för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 767 100 000 kr., varav 176 150 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen,»

3. vid *punkten 10* (Lokala polisorganisationen: Utrustning) beträffande *medelsanvisningen* av herrar Axel Andersson (fp), Virgin (m), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), Kaijser (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp), Mundebo (fp) och fru Sundberg (m) som — vid bifall till reservationen 2 — anser att utskottets yttrande och hemställan bort ha följande lydelse:

»I motionerna föreslagen höjning av anslaget utöver Kungl. Maj:ts förslag avser medel för utrustning av i samma motioner förordad personalökning. Med hänvisning till utskottets utlåtande under 7 ovan och då erinran inte finns mot Kungl. Maj:ts anslagsberäkning i övrigt hemställer utskottet

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 373 och II: 430, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, till *Lokala polisorganisationen: Utrustning* för budgetåret 1969/70 anvisar ett reservationsanslag av 14 200 000 kr., varav 2 500 000 kr. att avräknas mot automobilskattemedlen.»

4. vid *punkten 17* (Ersättning åt domare, vittnen och parter) beträffande *statlig ersättning till frikyrkliga vigselförrättare* av herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Nyman (fp), Enskog (fp) och Mundebo (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 13 som börjar med »Vigselskyldigheten för» och slutar med »och II: 5» bort ha följande lydelse:

»Oavsett utvecklingen av vigsselformerna får det konstateras att staten uppställer vissa krav på en vigselceremoni för att den skall få civilrättsliga verkningar. Det har nu också accepterats att valrätt skall erbjudas även dem som önskar vigas inom ett frikyrkligt samfund. När denna valrätt godtagits och de statliga kraven naturligen kvarstår bör det falla på staten att lämna ersättning för frikyrkans medverkan, en medverkan som inte tillkommit i första hand för samfundets skull utan för att kontrahenterna skall kunna förenas vid en akt som ansluter sig till deras trosuppfattning.

Enligt utskottets mening bör därför ersättning av statsmedel utgå i enlighet med vad som förordats i motionerna I: 4 och II: 5. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att meddela erforderliga bestämmelser om bidragets utformning.»

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

»2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 4 och II: 5 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om ersättning till vissa vigselförrättare.»

5. vid *punkten 19* (Kriminalvårdsstyrelsen) beträffande en *parlamentarisk utredning om kriminalvårdens utformning* av herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp) och Mundebo (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med »Det i» och på s. 16 slutar med »parlamentarisk utredning» bort ha följande lydelse:

»Det i motionerna I: 311 och II: 355 framförda förslaget om en *parlamentarisk utredning om kriminalvårdens utformning* får bedömas mot bakgrund av att riktlinjerna för dagens och morgondagens kriminalvård inte är klart uppdragna. Visserligen har resocialiseringen uppsatts som ett huvudmål men de instrument med vilka kriminalvården arbetar är ändock till mycket stor del produkter av numera allmänt övergivna föreställningar. Forskning om olika behandlingsmetoder och deras återanpassande verkan är av stor betydelse, men den kan — bl. a. med hänsyn till den kriminologiska forskningens begränsade resurser — knappast lämna material till de beslut som måste fattas den närmaste tiden. Dessa beslut måste utgå från de värderingar som medborgarna upplever som ägnade att skapa en effektiv kriminalvård. Besluten måste fattas parlamentariskt och bör beredas parlamentariskt för att kunna spegla verkligheten i en levande opinion. Enligt utskottets mening bör därför en parlamentarisk utredning snarast tillsättas med uppgift i första hand att ställa upp målen för kriminalvårdens inriktning och resursfördelning under den närmaste framtiden. Därmed kan underlag skapas för ett synnerligen önskvärt parlamentariskt beslut om riktlinjer för kriminalvården. En sådan utredning skulle inte hindra eller försvåra det arbete som pågår inom fängsvårdens byggnadskommitté och inom anstaltsbehandlingsutredningen. Utskottet förutsätter att utredningen får resurser för den försöksverksamhet inom frivården som förordas i motionerna I: 311 och II: 355. Vad utskottet sålunda anfört bör ges Kungl. Maj:t till känna.»

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen i anledning av motionerna I: 311 och II: 355, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om en parlamentarisk utredning.»

6. vid *punkten 20* (Fångvårdsanstalterna) beträffande *medelsanvisningen* av herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp) och Mundebo (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 18 som börjar med »Styrelsens förslag» och slutar med »denna del» bort ha följande lydelse:

»Angelägenheten av ytterligare personal för frigivningsplanering får anses uppenbar. Dessa arbetsuppgifter är grundläggande för det vidare arbetet för den intagnes återanpassning. Utöver Kungl. Maj:ts förslag bör därför i anledning av motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665 350 000 kr. beräknas för tre tjänster för handläggande personal och åtta biträden.»

dels den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med »De föreslagna» och på s. 19 slutar med »riksdagens åtgärd» bort ha följande lydelse:

»Återanpassningsmöjligheterna är också mycket starkt beroende av att det finns tillräcklig personal för fritids- och undervisningsverksamheten. Såväl den ökade fritiden som önskemålet att förstärka insatserna gör en medelsanvisning utöver Kungl. Maj:ts förslag nödvändig. För nästa budgetår bör i enlighet med vad som förordats i motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665 anvisas utöver Kungl. Maj:ts förslag 230 000 kr., vilket möjliggör inrättande av fem nya assistenttjänster.

Vad angår expensposten för undervisning och sysselsättning talar starka skäl för att utgående arbetspremier till studerande inte skall belasta arbetsdriftens överskottsmedel. Kungl. Maj:t bör enligt utskottets mening närmare överväga en redovisning enligt kriminalvårdsstyrelsens förslag. Detta bör i anledning av de nämnda motionerna ges Kungl. Maj:t till känna.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 19 som börjar med »Vad motionärerna» och slutar med »riksdagens åtgärd» bort ha följande lydelse:

»Den föreslagna uppräknigen av expenser för biblioteken är enligt utskottets mening välgrundad och har i detta sammanhang mycket ringa betydelse för anslagsavvägningen. Det bör inte komma i fråga att på sätt som skett föra över kostnaden på de kommunala biblioteken. Med bifall till motionerna I: 590 och II: 666 bör därför beräknas ytterligare 55 000 kr. för ändamålet.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen

a. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 550 och II: 611, I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, samt med bifall till motionerna I: 590 och II: 666 till *Fångvårdsanstalterna* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 207 850 000 kr.,

b. i anledning av motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om arbetspremier till studerande,»

7. vid *punkten 20* (Fångvårdsanstalterna) beträffande *försöksverksamhet med medinflytande* av herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Nyman (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Eliasson i Sundborn (cp), Enskog (fp) och Mundebo (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 19 som börjar med »Som motionärerna» och slutar med »anses erforderligt» bort ha följande lydelse:

»De försök som gjorts för att skapa kontakt med de intagna genom förtroenderåd eller i andra former har stor betydelse både för anstaltsbehandlingen som sådan och för att underlätta övergången till ett aktivt deltagande i samhällslivet. Ett riksdagens uttalande till förmån för denna aktivitet skulle vara av betydelse för utvecklingen. Utskottet tillstyrker därför förslaget i motionerna I: 311 och II: 355 om att sådan försöksverksamhet bör startas vid så många anstalter som möjligt.»

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

»3. att riksdagen med bifall till motionerna I: 311 och II: 355, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om försöksverksamhet med medinflytande,»

8. vid *punkten 21* (Frivården) angående *medelsanvisningen* av herrar Axel Andersson (fp), Virgin (m), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), Kaijser (m), fru Elvy Olsson (cp), herrar Bohman (m), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp), Mundebo (fp) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 22 som börjar med »I fråga» och slutar med »ytterligare personal» bort ha följande lydelse:

»Utskottet delar meningen att en fortsatt utbyggnad av frivården bör ske. Det ökande antalet klienter i frivård och de ökade svårigheter i vården som följer av ändrade brottstyper och det stora antalet narkomaner gör dock en större medelsanvisning än den av Kungl. Maj:t föreslagna nödvändig. I enlighet med förslagen i motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665 bör därför ytterligare anvisas 525 000 kr. Därigenom skapas utrymme för att inrätta utöver vad som förordats i statsrådsprotokollet sex skyddsassistenttjänster och nio biträdestjänster. Genom en sådan avvägning skulle även tillgodoses de anspråk som förts fram på ett mer rationellt utnyttjande av redan befintlig handläggande personal.»

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 22 som börjar med »Enligt Kungl. Maj:ts» och slutar med »Kungl. Maj:ts förslag» bort ha följande lydelse:

»I motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665 har förordats en ytterligare höjning med 250 000 kr. för *understöd åt villkorligt frigivna m. fl.* Kriminalvårdsstyrelsens därigenom upptagna förslag utgick från att en ökning av anslagsposten till 2 milj. kr. skulle kompenseras av motsva-

rande nedräkning med 500 000 kr. av anslagsposten Ersättningar till övervakare, en nedräkning som departementschefen också gjort. Vidare bör beaktas att den av föregående års riksdag medgivna höjningen i första hand avsåg att ersätta övervakare för vissa utlägg. Från budgetåret 1961/62 då för ändamålet beräknades 1 milj. kr. har sålunda vid bifall till Kungl. Maj:ts förslag endast medgetts en reell ökning om 500 000 kr. Under samma tid har frivårdsklientelet ökat med ca 45 procent och levnadskostnaderna med ca 33 procent. Behovet har även ökat genom att större insatser ofta krävs i många fall. Motionerna tillstyrks i denna del.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 311 och II: 355 samt I: 555 och II: 665, nämnda motioner såvitt nu är i fråga, och med avslag å motionerna I: 574 och II: 638 till *Frivården* för budgetåret 1969/70 anvisar ett förslagsanslag av 32 209 000 kr.,»

9. vid *punkten 21* (*Frivården*) beträffande *frivårdshotellet i Borås* av herrar Axel Andersson (fp), Per Jacobsson (fp), Bengtson (cp), Nyman (fp), fru Elvy Olsson (cp), herrar Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Nilsson i Tvärålund (cp) och Mundebo (fp) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23 som börjar med »De i» och slutar med »utskottet motionerna» bort ersättas med text av följande lydelse:

»De i motionerna I: 190 och II: 213 framförda önskemålen om *frivårdshotellet i Borås* syftar närmast till, vilket även kommit till uttryck i 1966 års riksdagsbeslut, att bereda de frigivna lämplig bostad under en övergångstid. Hotellet, dess personal och utrustning blir då den första kontakt vederbörande får med omvärlden efter en kanske lång anstaltsvistelse. Det synes vara av stor betydelse att den frigivne vid denna första kontakt möter åtminstone någon människa som genom sin utbildning, personkännedom och sitt sociala engagemang har möjlighet att lämna den hjälp, rådgivning och det stöd som just i den situationen kan vara av avgörande betydelse.

Utskottet instämmer därför med motionärerna i att föreståndaren bör vara socionom eller ha akademisk utbildning, lämplig för uppgiften, och helst att han samtidigt erhåller tjänsteställning som biträdande skyddskonsulent.

Beträffande matfrågan framhålles i motionerna att åtminstone ett huvudmål bör kunna serveras på hotellet. Detta borde kunna lösas genom relativt enkla anordningar, exempelvis genom att maten rekvireras färdiglagad från någon restaurang, eventuellt genom att djupfryst färdiglagad mat i portionsförpackningar serveras. Anordningar för snabbupptining och uppvärmning bör i så fall finnas.

Det kan inte vara tillfredsställande att klienterna arbetsfria dagar och efter arbetsdagens slut tvingas i väg från hotellet till stadens centrum på grund av matfrågan. I det aktuella fallet torde närmaste matställe ligga närmare tre kilometer från hotellet. Genom en sådan anordning utsätts den frigivne för risker som han kan ha svårt att bemästra.»

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

»5. att riksdagen i anledning av motionerna I: 190 och II: 213 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om utformningen av frivårdshotellet i Borås.»

10. vid *punkten 23* (Kriminologisk forskning) beträffande *forskning rörande allmänpreventionens betydelse* av herrar Axel Andersson (fp), Virgin (m), Kaijser (m), Bohman (m) och fru Sundberg (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 24 som börjar med »Som utskottet» och slutar med »och II: 430» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Bristen på grundläggande forskningsunderlag för en bedömning av sanktionssystemets allmänpreventiva effekt har kommit till uttryck inte blott i kontroversiella synpunkter inom kriminologin utan även i påtagliga motsägelser inom olika grenar av vårt lands strafflagstiftning. Meningarna bryts mellan å ena sidan en åsiktsriktning som helt eller delvis underkänner allmänpreventionens betydelse samt å andra sidan de lagstiftare som i konkreta fall tillmäter allmänpreventionen nära nog avgörande vikt vid utformningen av sanktionssystemet på skilda områden.

Mot bakgrund härav framstår — som motionärerna understryker — behovet av forskning på detta område som ytterligt angeläget. Inom den forskningsplanering som pågår inom justitiedepartementet eller på annat sätt bör Kungl. Maj:t låta dra upp riktlinjer för hur sådan kriminologisk forskning skall bedrivas och föranstalta om att erforderliga medel härför ställs till förfogande. Via Nordiska kriminologiska samarbetsrådet bör ifrågavarande forskningsverksamhet kunna vidgas och bedrivas på samnordisk grund. Denna utskottets uppfattning bör ges Kungl. Maj:t till känna. Motionernas syfte i denna del torde därmed vara tillgodosett.»

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

»1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 373 och II: 430, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om viss forskning.»